

Dr. Mikuláš Kerekes, advokát v Bratislave:

Samovstupné právo Komisionárovo.

Túto zvláštnu zákonnú ustanovizeň upravuje § 381 uhorského a článok 376 rakúskeho obchodného zákona.

Obsah oboch zákonných znení sa shoduje s tým rozdielom, že článok 376 rakúskeho obchodného zákona v svojom druhom odstavci stanoví:

»Je oprávnený k obvyklej provízii.«

§ 381 uhorského obchodného zákona rozširuje rozsah provízneho nároku, respektíve presne určuje spôsob komisionárových nárokov na províziu.

V týchto zákonných ustanoveniach je určitá diskordancia. Komisionár je pri komisii oprávnený k nákupu alebo predaju tovaru, zmeniek alebo cenných papierov, ktoré majú burzovní alebo trhovú cenu. Keď komitent ničoho iného nestanovil, je komisionár oprávnený statky, ktoré má zakúpiť, dodať sám ako predavateľ, alebo statky, ktorých predajom bol poverený, ako kupiteľ pre seba podržať; jestli komisionár súčasne s oznámením o prevedení príkazu nemenuje inú osobu ako kupiteľa alebo predavateľa, je komitent oprávnený považovať komisionára samého za kupiteľa alebo predavateľa.

Interpretácia tohoto zákonného miesta ponecháva určité pochybnosti, či zahrnutie týchto zákonných ustanovení pod titulom »samovstupného práva« — s hľadiska právnej logiky — obstojí alebo nie. Na túto otázku treba odpovedať na prvý pohľad záporne. Zahlbime-li sa však do textu zákona, vidíme, že zákon užíva základného pojmu »oprávnenie« (a nie »právo«).

Pisko vo vojej knihe »Lehrbuch des Handelsrechtes« na str. 227 píše: »Samovstupné právo dáva komisionárovi možnosť komisionársky pomer, ktorý ho — ako mandatára — zaväzuje k hájeniu záujmov komitentových, nahradí právnym pomerom, ktorý ho — ako predavateľa alebo kupiteľa — oprávňuje k uplatňovaniu jeho vlastných záujmov voči komitentovi, teda možnosť právne jednanie súkromoprávnej organizácie, uzavreté pri prevzatí komisionárskeho príkazu, premeniť na právne jednanie hospodárskeho boja.«

Piskov názor obsahuje protirečenie, lebo zaraďuje komisionárov samovstup a priori do kategorie »práv«, ačkoľvek je on len možnosťou, ktorá v sebe chová možnosť byť právom.

Tu vidíme vykristalizovanú Leibnitzovu myšlienku: »Essentiam per se tendere ad existentiam« (možné chce sa stať skutočným).

Prv, než by sme sa zaoberali ostatnou literatúrou, je nutné uvažovať na základe daného materiálu o pomere medzi právom a oprávnením, aby sme sa dostali — so záporného hľadiska — k vlastnému odôvodneniu nášho tématu, lebo znenie zákona je zvláštne: vyjadruje všeobecnú zásadu, z ktorej má byť vyvedené zvláštne ustanovenie.

Právo (rozumej subjektívne právo), je donucovacou mocou vystrojená objektivácia pojmove formulovanej jednotajnosti bytia, denia a konania.

V pojme oprávnenia je rozhodujúcim momentom možnosť, to znamená: možné je to, čo za určitých podmienok skutočne môže nastať, teda, čo vyvoláva účinok.

Z pojmu »oprávnenia« je teda vylúčený konstitutívny znak »jednotajnosti«, z ktorého dôvodu pokladám Piskovo stanovisko za neobstojné, lebo považuje samovstup i za právo, i za možnosť. Tento názor potvrdzuje i František Pollitzer v svojom diele »Das österreichische Handelsrecht« str. 605, ako i Konrad Cosach »Lehrbuch des Handelsrechtes«, str. 272.

»Komisionár smie pri uzavrení obchodu jemu uloženého sám seba ponúknuť komitentovi, ako smluvníka. Samovstup je vylúčený, keď ho komitent zakázal, alebo komisiu odvolal prv, než mu bola podaná komisionárova zpráva o prevedení »na odoslanie«.

Stejně stanovisko zastáva Gad; Zeitschrift für Handelsrecht, sväzok XIV., str. 234.; Anschütz; Zeitschrift für Handelsrecht, sväzok XVII., str. 1.; Römer; Zeitschrift für Handelsrecht, sväzok XIX, str. 67.

Tento rozbor bol nutný preto, lebo máme práve na mysli právny stav, vytvorený § 381 uhorského obchodného zákona a článkom 376 rakúskeho obchodného zákona, a chceme skúmať pomery, z ktorých sme abstrahovali oné pojmy. Ďalší podstatný argument, že tu ide len o oprávnenie, možno vyvodíť z hospodárskych momentov; veď aj v tejto ustanovizni ide o príjem statkov za účelom pozdejšieho protiplnenia.

Keďže prijatie statku má za následok záväzok plnenia zodpovedajúcej protihodnoty, môže táto relácia byť len hypotetickou, to znamená, že platnosť následku závisí na platnosti predpokladu.

Zvláštny pomer medzi komitentom a komisionárom môže sa hospodársky javiť len v uzavrení úverového pomeru, teda pohybuje sa v medziach možného, čo môže mať za výsledok oprávnenie, ktoré — ohľadom na bilaterálny obsah pomeru — sa ponaáhla stáva oprávnenosťou.

Z ustanovenia zákona »keď komitent ničoho iného neustanovil« — berme to za vetu hlavnú — vyplýva tiež zvláštnosť tejto ustanovizne, ktorá má podstatný vliv na moment oprávnenia, respektíve ktorá potvrdzuje náš názor, že tu nejde o právo, ale jedine o oprávnenie. Je zjavné, že v komisionárskom obchode jestvuje medzi komitentom a komisionárom pomer, z ktorého pri samovstupe posledného vzniká odvislosť.

Komisionár je potom oprávnený dodať statok, ktorý má zakúpiť sám, akožto predavateľ, alebo je oprávnený podržať. akožto kupiteľ, pre seba statok, ktorého predajom bol poverený, jestli komitent ničoho iného nestanovil.

Z tohoto ustanovenia zákona logicky vyplýva, že výkon oprávnenia k samovstupe znamená to, že komitentov konkrétny moment vôle a komisionárov moment oprávnenia možno považovať za pomer odvislostí dvoch variabilných veličín; zmena jednej veličiny, teda komitentovho momentu vôle, podmieňuje zmenu momentu oprávnenia so strany komisionárovej. Potencionálne, zakladateľom samovstupe je komitent tým, že opomenutím, teda passívnym chovaním sa, samovstup komisionárov dovoľuje. Aktuelným zakladateľom je však preca komisionár, lebo závisí na jeho uvedomení, či samovstup nastane alebo nie, ovšem za predpokladu, že je daná trhová alebo burzovná cena. Jestli komisionár zúčtuje bežnú trhovú cenu, umožňuje si oprávnenie k samovstupe; jestli však oznámí skutočne dosiahnutú cenu, nemôže byť reči o samovstupe.

Ustanovizň samovstupe je zvláštne stretnutie sa možnosti s právom, ktoré — ako funkcie toho ktorého hospodárskeho stupňového merítka — sa síce presunujú, avšak preca tvoria právnickú subsistenciu.

Dr. Albert Bazovský, adv. koncip. v Lučenci:

Či skutková podstata skrátenia darovacieho poplatku vyčerpáva aj skutkovú podstatu skrátenia prevodného poplatku.

Skutkový stav: Finančné riaditeľstvo obvinilo predávajúcu stranu a advokáta, ktorý smluvu vyhotovil, z ťažkého dôchodkového prestupku, zatajenia dávky z obohatenia a prevodného poplatku, spáchaného tak, že namiesto darovacej smluvy napísali dve smluvy kúpne na ceny 5.000